

**100. YILINDA
İMAM HATİP LİSELERİ
SEMPOZYUMU**

Değerler Eğitimi Merkezi

© Eserin Her Türü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Ensar Neşriyat'a Aittir.

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A.Ş. Organizasyonudur.

ISBN : 978-605-4036-64-6

Kitabın Adı

100. YILINDA İMAM HATİP LİSELERİ SEMPOZYUMU

Editörler

Recep Kaymakcan, Nuri Tınaz, Z. Şeyma Altın,
Mahmut Zengin, Ahmet Yasin Okudan, Hulusi Yiğit

Yayın Koordinatörü

Hulusi Yiğit

Redaksiyon

Ayşe Nuran Cansız
Derya Dinal
Esmâ Bakır
Haluk Doğan
Elyesa Koytak
Mine Arslan
İbrahim Dalar

Çeviri & Tashih

Ali Murat Yel
Mehmet Ali Doğan

Kapak & Sayfa Tasarımı

Nuray Yüksel

Çeviri

Ali Murat Yel

Baskı-Cilt

ÇINAR MAT. ve YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi Ata Han No:34/5 Bağcılar - İSTANBUL
Tel: 0212 628 96 00 - Fax: 0212 430 83 35
Sertifika No: 12683

1. Basım

Eylül 2015

İletişim

Oruç Reis Mah. Giyimkent Sitesi 12.Sok. No:40-42
Esenler / İSTANBUL Tel: (0212) 491 19 03 - 04 Faks: 0(212) 438 42 04
www.ensarnesriyat.com.tr e-mail: ensar@ensarnesriyat.com.tr

**“100. YILINDA İMAM HATİP LİSELERİ”
ULUSLARARASI SEMPOZYUMU**

-BİLDİRİLER-

23-24 KASIM 2013 - İstanbul

Editörler

Recep Kaymakcan, Nuri Tınaz, Z. Şeyma Altın,
Mahmut Zengin, Ahmet Yasin Okudan, Hulusi Yiğit

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Açılış Konuşmaları	13
İsmail Cenk <i>DİLBEROĞLU</i> , Ensar Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı	15
<i>Yard. Doç. Dr. Mustafa Öcal</i> , Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	19
Protokol Konuşmaları	21
<i>M. Tevfik Göksu</i> , Esenler Belediye Başkanı	23
<i>Dr. Kadir Topbaş</i> , İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanı	25
<i>Doç. Dr. Yusuf Tekin</i> , Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı	27
<i>Prof. Dr. Mehmet Görmez</i> , Diyanet İşleri Başkanı	29
<i>Bekir Bozdağ</i> , Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	35
Açılış Sunumu	49
<i>Prof. Dr. Hayrettin Karaman</i> , Sempozyum Bilim Kurulu Üyesi	51

I. BÖLÜM

İMAM HATİP OKULLARININ TARİHİ GELİŞİMİ

Dünden Bugüne İmam Hatip Liseleri (1913-2013)	65
<i>Yard. Doç. Dr. Mustafa Öcal</i>	
İmam Hatip Okulları ve Hacı Veyiszâde Ailesi	105
<i>Prof. Dr. Mustafa Fayda</i>	
<i>Doç. Dr. Mustafa S. Küçükaşçı</i>	
Din-Bilim İlişkisi Tartışmaları ve İmam-Hatipler	121
<i>Prof. Dr. Celal Kırcı</i>	
Türkiye'nin Din Eğitimi Deneyimi	143
<i>Prof. Dr. Recep Kaymakcan</i>	

II. BÖLÜM

MODERN DÜNYADA İSLAM EĞİTİMİ

Merkez ve Çevrede Geleneksel ve Modern İslami Eğitimin Sorunları	151
<i>Prof. Dr. Tahir Abbas</i>	

**21. Yüzyılda Avrupalı Müslüman Azınlıkların Müslüman Çoğunluklu Dünya-
daki “Resmi İslam” Üzerine Etkisi.....167**

Doç. Dr. Jonathan Laurence

Meslekî Eğitim Üzerine İslâmî Bir Bakış..... 179

Dr. Khosrow Bagheri Noaparast

**‘Küresel Vatandaşlık’ Çağında İmam Hatip Okulları İçin Bir Yol Haritası: 21.
Yüzyılda Küreselleşme Bağlamında Din Eğitimi için Bazı Tavsiyeler.....199**

Dr. Soon-Yong Pak

III. BÖLÜM

BALKANLARDA DİN EĞİTİMİ DENEYİMİ

**Makedonya Özelinde Balkan Yüksek Öğrenim Kurumları’ndaki İslam Araştır-
malarının Mevcut Durumu 207**

Prof. Dr. Mesut İdriz

Batı Trakyada Yaşayan Türk Azınlığın Dini Eğitiminin Hukuki Statüsü.....213

Hüseyin Bostancı

İ.H.L. İsa Bey Medresesi’nin Dünü ve Bugünü.....233

Nasir Recepti

Bulgaristan’da İmam Hatip Liseleri ve Tesirleri 241

Vedat S. Ahmet

IV. BÖLÜM

İMAM HATİP MEZUNLAR: HATIRALAR ve TANIKLIKLAR

1960’lı Yıllar..... 257

Prof. Dr. Turan Koç

1980’li Yıllar..... 263

Erol Erdoğan

1990’lı Yıllar..... 271

Bülent Turan

2000’li Yıllar..... 277

Sultan Işık

V. BÖLÜM

ORTA ASYA, MALAY DÜNYASI ve UZAK DOĞU DİN EĞİTİMİ DENEYİMİ

Endonezya Medreseleri: Tarihçe ve Reformlar 285

Dr. Raihani

Malezya’daki Müslüman Eğitim Reformu: Güncel Kalmak ve Güçlükleri Aşmak.....299

Prof. Dr. Rosnani Hashim

Güney Asya Medreselerinde Ne Öğretiliyor..... 317

Prof. Dr. Safdar Jamal Malik

Kırgızistan'da Din Eğitimi Politikaları ve Medreseler 323

Dr. Kubatali Topchubaev

VI. BÖLÜM İMAM HATİPLİLİK KİMLİĞİ

Medyada "İmam Hatipli" Sosyal Temsilleri: Kolektif Bir Kimlik Söylemindeki Toplumsal İz Düşümler..... 343

Doç. Dr. Mustafa Macit

İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin, "İmam Hatip Lisesi" Kavramına Yönelik Görüşlerinin Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi (Diyarbakır Örneği) 359

Yard. Doç. Dr. Mücahit Arpacı

Cemil Yıldırım

İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Benlik ve Kurum Algıları: "Öteki" Olmadan "İmam Hatipli" Olmak Mümkün mü?..... 373

Ar. Gör. Ümmügül Betül Kanburoğlu

Anadolu'dan Viyana'ya İmam-Hatipler: Modernleşme, Diaspora ve Eleştiri..... 391

Yard. Doç. Dr. İsmail Çağlar

VII. BÖLÜM BATI'DA DİN ve İSLAM EĞİTİMİ

Hollanda'da İslami İlkokullar: Tanınma ve Başarıya Doğru Giden Uzun ve Dönemeçli Yol..... 409

Dr. Geert Driessen

İsveç'te Devlet Destekli İslami Okullarda İslami Dini Eğitim: Sekülerleşmenin Bir İşareti mi, Değil mi?..... 421

Doç. Dr. Jenny Berglund

20. Yüzyılda Büyük Britanya'daki İnanç Okulları 445

Dr. Stephen J. McKinney

Zaytuna Koleji: Amerika'da İslami Yüksek Öğretimi Kurumsallaştırma459

Dr. Hatem Bazian

VIII. BÖLÜM İHL ÖĞRETİM PROGRAMLARI ve DERS KİTAPLARI

İmam-Hatip Lisesi Programında Tefsir Dersi Öğretimiyle İlgili Tespitler ve Teklifler 473

Prof. Dr. Mustafa Öztürk

İmam Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim Öğretimi (Öğretim Programları Üzerine Bir Değerlendirme) 501

Nazif Yılmaz

İmam Hatip Liselerinde Fıkıh Eğitimi 545

Yard. Doç. Dr. İsmail Yalçın

IX. BÖLÜM

İHL ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN ve İDARECİLERİ: SAHA ANALİZLERİ

İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? ve Neden?563

Yard. Doç. Dr. Mehmet Korkmaz

Diyarbakır'da Bulunan İmam Hatip Liselerinde Okumakta Olan Öğrencilerin Hedef Yönelimleri Nelerdir? 601

Yard. Doç. Dr. Tahsin Kula

İstanbul İli Örneğinde İmam-Hatip Okullarında Okul İklimi 617

Yard. Doç. Dr. Gülüşan Göcen

Dr. Zeynep Kaya

X. BÖLÜM

İMAM HATİPLERİN TÜRK SİYASİ ve KÜLTÜREL HAYATINDAKİ YERİ (Yuvarlak Masa Toplantısı)

Prof. Dr. Yasin Aktay..... 653

Etyen Mahcupyan..... 661

Prof. Dr. Bekir Berat Özipek 667

XI.BÖLÜM

BOSNA & HERSEK'TE İSLAM EĞİTİM TARİHİ ve BUGÜNÜ

20. Yüzyıl Bosna-Hersek Medreselerinin Müfredatı ve Rolü..... 683

Dr. Nedžad Grabus

Bosna Hersek'te Din Özgürlüğüne Yönelik Hâkim Yaklaşımına Bir Meydan Okuma Olarak Mezhepsel Din Eğitimi (MDE)..... 693

Yard. Doç. Dr. Ahmet Alibasic

Bosna-Hersek'te İslami Kurumlar, Din Eğitimi ve Medreseler 707

Yard. Doç. Dr. Hasan Korkut

XII. BÖLÜM

GELENEK ve MODERN ARASINDA DİN EĞİTİMİ

İmam Hatip Liselerinde Dinsel Geleneklerin Öğretimi: Tespitler ve Teklifler.. 719

Prof. Dr. Mahmut Aydın

İslam Dünyası Mezhep Savaşına Zorlanırken İmam Hatip Liselerinde İslam Mezhepleri Tarihi Eğitimi..... 733

Prof. Dr. Mehmet Dalkılıç

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Geçiş Dönemi Sonrası Kurulan İmam Hatip Liseleri Medreselerin Devamı Sayılabilir mi?..... 747

Doç. Dr. Şevket Topal

ABD'de Devlet Okullarında Din Eğitimi..... 759

Yrd. Doç. Dr. H. Şule Albayrak

Zoraki Meşruiyet: Erken Dönem Cumhuriyet Koşullarında İmam Hatip Okullarına Yer Açmak 777

Hicret K. Toprak

XIII. BÖLÜM İMAM HATİP OKULLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI MODELLER

İran Eğitim Sisteminin İslamlaştırılması: Geleneksel Ailelerdeki Genç Kadınların Dikey Sosyal Mobilitesi..... 797

Dr. Masoumeh Velayati

Reforma Karşı Direnişin Kökleri: Pakistan Medreselerinin Tarihsel ve Karşılaştırmalı İncelenmesi 815

Doç. Dr. Christopher Candland

Sünni İslam'da Ulema ve Siyasal Muhalefet: Karşılaştırmalı bir Perspektif....821

Prof. Dr. Meir Hatina

Tevhid-i Tedrisat Kanunu Çerçevesinde Yapılan İmam Hatip Okulları Tartışmaları..... 835

Doç. Dr. Selçuk Uygun

XIV. BÖLÜM İMAM HATİP OKULLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI MODELLER

Pakistan'da Geleneksel Eğitim-Öğretim Kurumları: Medreseler..... 853

M. Nur Pakdemirli

Prof. Dr. Halit Ev

Pakistan Medreselerine Model Olarak İmam-Hatip Liseleri: Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. 871

Yard. Doç. Dr. İbrahim Aşlamacı

Avrupa Modeli Bir İmam Hatip Lisesi: Belçika İbn-i Sina Enstitüsü ve Kız İmam Hatip Lisesi Örneği..... 897

Doç. Dr. Adem Efe

Dr. Abdülhalim İnam

XV. BÖLÜM

Özneleşme Sürecinde Dindar Gençlik - İhlsözlük Örneği..... 915

Yard. Doç. Dr. Abdullah Özbolat

Tek Parti Döneminde Devrimsel Ric'atler: Bir Ric'at Örneği Olarak İmam Hatip Seminerleri Girişimi ve İmam Hatip Kurslarının Açılması..... 939

Yard. Doç. Dr. A. Çağlar Deniz

İmam Hatip Liseleri Meslek Dersleri Öğretim Programları ve Ders Kitaplarına Dair Bir Değerlendirme (Fıkıh Dersi Örneği) 953

Yard. Doç. Dr. Ahmet Ekşi

İmam Hatip Orta Okullarında Görev Yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Disiplini Bozan Öğrenci Davranışlarına Karşı Tutumları..... 971

Ar. Gör. Hayri Güzel - Prof. Dr. Mehmet Zeki Aydın

İmam Hatip Liselerinde Yetiştirilmek İstenen İnsan Modeli 991

Doç. Dr. İsmail Sağlam

Yöneticilerine Göre İmam Hatip Ortaokulları (Sorunlar – Beklentiler – Öneriler).....1003

Prof. Dr. Ahmet Koç - Ar. Gör. Elif Batman

İmam Hatip Liseleri Fiziksel Mekan Şartları ve Sorunları1025

Yard. Doç. Dr. İlknur Yüksel

Kırgızistan'da Dini Durum ve İmam Hatip Lisesi Açılma Süreci1047

Prof. Dr. Mevlüt Uyanık

100. Yılında, Yönetici ve Öğrenci Görüşlerine Göre İmam Hatip Liselerinin Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)1075

Uzm. Murad Karasoy

ÖNSÖZ

“100. Yılında İmam Hatip Liseleri” başlığını taşıyan bu çalışma 23-24 Kasım 2013 tarihinde İlim Yayma Cemiyeti, Önder, İlim Yayma Vakfı, Ensar Vakfı ve Türkiye Gençlik ve Eğitime Hizmet Vakfı (TÜRGEV) ortak projesi ve Değerler Eğitimi Merkezi’nin akademik organizasyonu ile düzenlenen aynı adlı sempozyumda sunulan bildirileri ihtiva etmektedir.

1913 yılında açılan Medresetü’l-Eimme ve’l-Huteba (İmamlar ve Hatipler Medresesi) ve 1914’te yürürlüğe konulan Islâh-ı Medâris Nizamnamesi ile oluşturulan Dâru’l-Hilâfeti’l-’Aliye Medresesi ile nitelikli din adamı yetiştirilmesi ve medreselerin ıslahı ve bu meyanda gündeme gelen din eğitimi meselesi bu gün 100. yılında çok geniş bir perspektifte ele alınmaya devam etmektedir. İmam-Hatip Liseleri, Türkiye’nin din eğitimi tecrübesinin en önemli kurumlarından biridir. Osmanlı döneminde Medresetü’l Eimme ismiyle başlayıp Cumhuriyet Türkiye’sinde evrilerek devam eden bu eğitim, 100. yılına girdiği 2013 yılında kendi tarihindeki dönüm noktalarından birini yaşamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı’dan devraldığı ilköğretimden üniversiteye kadar modern okul yapılanmasını sürdürürken, bir yandan medreseleri kapatmış, bir yandan da çeşitli düzeylerde kesintilerle olsun bu sistem içerisinde İslâm dini eğitimine devam etmiştir. Türkiye’nin din tedrisatında ortaya koyduğu model, yeni Cumhuriyet’in din politikaları, toplumsal dinamikler, iç ve dış siyasetin etki alanında şekillenerek bugüne gelmiştir. Bu model, bir yandan modern eğitim sistemleri içerisinde din eğitimini kuşatan sorun alanları ile malul iken, öte yandan Müslüman dünyanın da dikkatini çekecek şekilde birtakım potansiyeller taşımaktadır.

Bu sempozyumla Türkiye’nin din eğitimi tecrübesini göz önünde bulundurarak imam hatip tecrübesi ile dünyadaki benzer din eğitimi model-

leri arasındaki uyum ya da farklılıklara dikkat çekmek ve böylece durum tespitleri yaparak geleceğe dair perspektifler belirlemek amaçlanmıştır. Bu çerçevede sempozyumda doğuda Malezya, Pakistan ve İran; batıda Belçika, Hollanda, İsveç ve ABD’de İslam eğitiminin karakteri ve niteliğine ilişkin bildiriler bulunurken, kültürümüzün etki sahası içerisinde bulunan Balkanlar’daki İslam eğitimine de değinilmiştir.

Artık hiç bir mahfilde din eğitiminin varlığı tartışılmamakta ancak bu eğitimin nasıl yapılması gerektiği ve üreteceği insan modeli üzerinde tartışmalar devam etmektedir. Sempozyumda İslam eğitimi odağa alınarak gelenekle modern zamanlar üzerinde karşılaştırmalarda bulunulmakta bunun siyasetteki, din anlayışındaki ve eğitim modelleri üzerindeki iz düşümleri açığa çıkarılmak istenmektedir.

Sempozyum hal-i hazırda devam etmekte olan imam hatip eğitimine içeriden bakan bir gözle yeni öneri ve kapsam tekliflerinde bulunmaktadır. Bununla beraber yüz yıllık “İmam Hatip” birikiminin geniş kapsamlı bir konu alanı içerisinde ele alındığı sempozyumda bu kurumların yetiştirdiği kanaat önderlerinin tarihe tanıklıkları da güzel enstantaneler oluşturmuştur.

Kapsamlı içeriği ile Türkiye’de orta eğitim seviyesinde nitelikli din eğitimi üzerinde düşünme faaliyetine katkıda bulunmasını temenni ediyoruz.

Editörler

Nuri Tınaz

Z. Şeyma Altın

Mahmut Zengin

Mehmet Ali Doğan

Hulusi Yiğit

Ahmet Yasin Okudan

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Mustafa Öcal*

Sayın Başbakan Yardımcım,

Sayın Diyanet İşleri Başkanım,

Sayın MEB Müsteşarım,

Sayın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanım,

Yurt içinden ve dünyanın dört bir yanından sempozyumumuzu teşrif eden çok değerli bilim insanları, araştırmacılar,

Basın ve medyamızın değerli temsilcileri,

Muhterem hazırûn,

Hanımefendiler, Beyefendiler!..

Sempozyum düzenleme kurulu adına hoş geldiniz diyor, hepinizi saygılarımla selâmlıyorum...

Neden 100. yıl? Öncelikle bu hususa açıklık getirmek istiyorum.

Osmanlı devletinin son dönemindeki iki medreseden biri ismen, diğeri programı itibariyle İmam-Hatip Liselerinin ilk modellerini oluşturmuşlardır.

Birincisi; 1913 yılında açılan *Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba* (İmamlar ve Hatipler Medresesi)'dir. Bu medresenin kuruluş tarihine göre İHL 100. Yılı'nı tamamlamıştır.

İkincisi ve programı itibariyle benzeyeni ise; 1914'te yürürlüğe konulan İslâh-ı Medâris Nizamnamesi ile oluşturulan *Dâru'l-Hilâfeti'l-'Aliye Medresesi'*dir. Bu medresenin 4'er yıllık ve programlarında önemli ölçüde kültür ve fen derslerine yer verilen Tali Kısım-1 Evvel, Tali Kısım-1 Sani olarak nitelenen kısımları günümüz İHL'nin orta ve lise kısmının karşılığıdır. 4 yıllık Âli kısmı ise İlâhiyat Fakültelerinin karşılığı idi. Bu medresenin tarihi esas alındığında ise İHL 100. yılının içerisindeydi.

* Yard. Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Sempozyum Düzenleme Kurulu Üyesi

1924'te medreselerin tamamı kapatılınca, Tevhid-i Tedrisat Kanunu gereği toplam 34 yerde İmam ve Hatip Mektepleri açılmış, medrese öğrencilerinin bir kısmı bu mekteplere geçiş yapmışlardı. 1951'de bugünkü İmam-Hatip Okulları açılmaya başlanmış, 1973'te ismi İmam-Hatip Lisesi olmuştur.

Türkiye'de İmam-Hatip Lisesi demek, daimi bir varoluş mücadelesi demektir. Gerçekten de bu okullar ilk açıldığı yıllardan itibaren bir varoluş mücadelesi vererek bu yıllara geldiler. Okulların ne tür mücadelelerle bugünlere geldiğine dair belgelere ve kaynaklara dayalı açıklamalar sizlere takdim edilen kitapta anlatılmaya çalışıldı. Onun için bu kısa konuşmamızda onlardan örnekler vermeyi uygun bulmuyoruz.

Burada sadece şu hususu ifade etmek isteriz; İmam-Hatip camiası kendi tarihi boyunca önlerine konulan her tür engele karşı bir asil duruş sergilemiş, kavgaya etmeden fikren mücadele ederek faaliyetlerini sürdürüp ayakta kalmayı başarmıştır. Öğrencisi, mezunu, mensupları ve sevenleri bir taraftan okullara karşı soğuk davranan ve her fırsatta önlerine engeller çıkarmaya çalışanlarla mücadele ederken, diğer taraftan dinî hayatımıza canlılık kazandırmayı, ülkemizin ilmî, sosyo-kültürel ve siyasi yapısına, fikir dünyasına damgalarını vurmaya da başarmışlardır.

İHL'den yetişen ilim adamları son yarım asırlık zaman diliminde sayısı onbinlerle ifade edilebilecek kitap ve makale yayınlamışlardır. Ayrıca dünyada eşine pek rastlanmayan, 44 cildi yayınlanmış, ek olarak hazırlanmakta olan 2 ciltle birlikte 46 ciltte tamamlanacak olan İslâm Ansiklopedisi ise İHL neslinin kolektif şaheseri olmuştur.

İmam-Hatip Liselerine en büyük darbe 28 Şubat (1997)'ta vurulmuştur. Orta kısımları kapatılmış, mezunlarının üniversiteye girişleri engellenmiştir. Aradan 15 yıl geçtikten sonra 2012 yılında TBMM'de kabul edilen 6287 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"la okulların orta kısımları yeniden faaliyete geçirildiği gibi mezunları için üniversitelerin kapısı sonuna kadar açılmıştır.

Artık bu okulların öğrenci, mezun ve mensupları için -geçmişte olduğu gibi- bazı engellerden bahsederek; çalışma ve birtakım faaliyetlerde bulunma konusunda mazeret üretme dönemi geride kalmıştır. Bundan böyle her kesim kendisine düşen görevin azamisini yapma gayreti içerisinde olmak mecburiyetindedir.

İmam-Hatip Liselerinin ünü Türkiye sınırlarını aşmıştır. Bu okullar çok sayıda ülke tarafından model olarak alınmakta, aynı isimle veya medrese vb. isimlerle benzerleri açılmaktadır. Muhtelif ülkelere teşekkür eden aziz

misafirlerimizin, İHL'ye ilgi duyup tebliğ sunmak amacıyla burada bulunmaları da bu tespitimizin bir kanıtı olduğunu düşünüyoruz.

Türkiye'deki okullar arasında en fazla araştırma İHL üzerinde yapılmıştır, yapılmaya da devam edilmektedir. Öyle tahmin ediyoruz ki, sizlerin ülkesinde de Türkiye'deki okullar arasında en çok ilgi duyulan ve merak edilip araştırma konusu yapılan İHL'dir.

İHL hakkında ilk araştırmayı 1954 yılında Türkiye'ye gelen ABD'li Howard A. Reed yapmıştı. Howard A. Reed'in makale olarak kaleme aldığı tespitleri, Türkçeye '*Türkiye'nin Yeni İmam Hatip Okulları*'¹ olarak çevrilmişti. O tarihten sonra yerli-yabancı araştırmacılar tarafından İHL üzerine çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezi çalışmaları yapılmıştır. Belki sempozyum sonrasında sizlerin de bu okullar hakkındaki ilgi ve merakınız artacak, kendiniz yeni araştırmalar yapacak veya yetiştireceğiniz genç araştırmacıların ilgilerini bu okullar üzerine yoğunlaştıracaksınız.

Sözlerimi daha fazla uzatmak istemiyorum. Bu vesile ile tüm İmam-Hatip camiası adına; 1951 yılında mevcut okullarımızın açılışını gerçekleştiren Başbakan Adnan Menderes'i, Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'yi minnet, şükran ve rahmetle anıyorum. Ayrıca 1962 yılında 7 İHO'nun açılışına imza koyan Şevket Raşit Hatipoğlu ile bu okulların açılmasında katkısı olan bütün Başbakan ve Milli Eğitim Bakanlarımıza şükran borçlu olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Öte yandan, İmam-Hatip Okullarının kurulup gelişmesinde maddî, manevî, fikrî destekleri olan İstanbul İmam-Hatip Okulunun kurucusu ve müdürü Celaleddin Ökten, Konya'dan Hacveyiszâde Mustafa Efendi, Kayseri'den Müftü Hüseyin Aksakal, Maraş'tan "Sandal Osman" olarak bilinen Osman Sandal, Adana'dan Mahmut Mühür, Yozgat'tan Şeyhzade Ahmet Efendi gibi her şehrimizde, kasabamızda bu okullara gönül veren ama burada tek tek isimlerini sayamayacağımız binlerce insanı minnet ve rahmetle anmadan geçmek istemiyorum.

Bu vesile ile; TBMM'den 6287 sayılı kanunu geçirterek İmam-Hatip Liselerine yeniden hayatiyet kazandırma konusunda öncülük eden, kendileri de bir İmam-Hatipli olan Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a, TBMM Başkanı Sayın Cemil Çiçek'e, Başbakan Yardımcılarından Sayın Bekir Bozdağ'a ve Mecliste kanunun kabulü yönünde oy kullanan bütün parlamenterlerimize şükran borçlu olduğumuzu da özellikle ifade etmek istiyorum.

¹ Howard A. R. (1995). Turkey's New Imam Hatip Schools, *Die Welt des Islams: The Muslim World, IV* 150-163.

Gerek ülkemizden, gerek dünyanın muhtelif ülkelerinden araştırmalarıyla edindikleri bilgileri bizimle paylaşarak sempozyumumuza katkıda bulunmak amacıyla teşrif eden siz katılımcılara sempozyum düzenleme kurulu adına tekrar hoş geldiniz diyor, teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

Nice 100. yıllara...